

บทที่ 6

สรุปสงท่าย

ตามประวัติศาสตร์ไทยคนที่ถูกกล่าวหาว่า “บ้า” ที่เป็นที่รู้จักกันดีมีด้วยกันอยู่หลายท่าน อาทิ สมเด็จพระเจ้าตากสินซึ่งถูกกล่าวหาว่าทรงเสวยจริต และลงโทษด้วยการทุบด้วยท่อนจันทน์ ก.ศ.ร. กุหลาบ ปัญญาชนชั้นนำในสมัย ร. 5 ถูกกล่าวหาว่าบ้า และต้องถูกกักตัวในโรงพยาบาลสำหรับคนบ้าถึง 17 ปี สำหรับ “คนบ้า” อีกคนซึ่งคนในสมัยปัจจุบันอาจจะเคยได้ยินผลงานของเธอที่นักร้องหลายท่านได้นำมาขับร้องเป็นบทเพลง ท่านผู้นี้ก็คือ คุณสุวรรณ กวีหญิงที่เราได้ทำการวิเคราะห์ผลงานของเธอไปแล้ว ข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ผลงานของทั้งสองชิ้น คือ บทละครเรื่องพระมะเหลเถไถ และบทละครเรื่องอุณรุทร้อยเรื่องคือ บทละครทั้งสองเรื่องไม่ใช่ “บทบ้า” อย่างที่ถูกล่ามำ

เส้นแบ่งระหว่าง “คนปรกติ” กับ “คนบ้า” ก็คือคนๆ นั้นมี “สติ” หรือไม่มีในระหว่างที่ได้กระทำพฤติกรรมนั้น งานทั้งสองชิ้นซึ่งถูกกล่าวหาว่าถูกแต่งขึ้นในขณะที่คุณสุวรรณ “เสวยสติ” นั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์พบว่าคุณสุวรรณ “ตั้งใจ” ที่จะแต่งขึ้นเพื่อ “ล้อเลียน” ผลงานเรื่องอื่นที่กำลังได้รับความนิยมในสมัยนั้น ที่ชัดเจนคือ อิเหนา ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของ ร. 2 โดยคนที่จะ “ขบขัน” ไปกับเรื่องที่คุณสุวรรณแต่งขึ้นคงจะต้องเคยอ่าน หรือรับฟังงานต้นฉบับที่ถูกคุณสุวรรณนำมาล้อเลียนเสียก่อน

การแต่งบทละครล้อเลียนถือว่าเป็นความผิดหรือไม่? คำตอบนั้นคือ “ไม่” ถ้าหากผลงานที่ถูกนำมาล้อไม่ใช่ของ “เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน” ตามข้อมูลประวัติศาสตร์ไม่ปรากฏว่ามีการลงโทษคุณสุวรรณแต่อย่างใด พบเพียงแต่ว่าเธอ “วิกลจริต” และให้ออกจากราชการ อย่างไรก็ตามสำหรับคนๆ หนึ่งการที่ถูกคนอื่นในสังคมที่เขา/เธออาศัยอยู่มองด้วยสายตาที่ “ดูถูก” และ “ขบขัน” ไม่ว่าจะกระทำพฤติกรรมใดก็ตามถือได้ว่าเป็น “ความทุกข์ทรมาน” ทางใจอย่างที่สุด เพราะหมายความว่า เขา/เธอ ผู้นั้นได้สูญเสียสถานภาพของการเป็น “คน” ที่เท่าเทียมผู้อื่นไปแล้ว เนื่องจาก “การหัวเราะเยาะ” นั้นมีความหมายว่า ผู้ที่หัวเราะเยาะเห็นว่าผู้ที่ถูกหัวเราะเยาะนั้นมีสถานภาพที่ “ต่ำ” กว่าตน การถูกลงโทษให้กลายเป็น “คนที่ต่ำกว่า” คนอื่นจึงทรมานกว่าการลงโทษด้วยการฆ่าให้เสียชีวิตไปในครั้งเดียว ในกรณีเดียวกันนี้ ก.ศ.ร. กุหลาบ หลังจากถูกกล่าวหาว่า “บ้า” และ “เป็นนักโป๊ปด” หลังจากนั้นก็แทบจะไม่มีใครเชื่อผลงานที่เขาเขียนขึ้นอีกเลย

อิเหนานั้นเป็นที่ทราบกันแล้วว่าเป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร. 2) และยิ่งถือเป็นตัวแทนของ “วรรณกรรมราชสำนัก” อย่างไม่ได้ตั้งใจ เพราะว่าเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องมาจากต่างประเทศ รวมทั้งใช้ภาษาที่เชื่อกันว่าน่าจะเป็นภาษาชวาซึ่งเป็นต้นกำเนิดเรื่อง แต่ถ้าเราลองตั้งคำถามชาวชวาว่ารู้จัก “คำ” ที่ปรากฏในเรื่องอิเหนาหรือไม่ คำตอบนั้นคงไม่น่าจะต่างกับไปถามคนจีนว่ารู้จัก “โจผี” หรือ “เล่าปี่” ซึ่งเป็นชื่อของตัวละครในเรื่องสามก๊กหรือไม่ “คำ” พวกนี้ไม่ได้มีความหมายเป็นที่เข้าใจสำหรับเจ้าของภาษาดั้งเดิมเลย จะว่าไปแล้วชื่อ “ปะตาระกาหลา” ในเรื่องอิเหนา กับชื่อ “โปลากะปาหงัน” ในเรื่องพระมะเหลเถไถต่างก็ไม่มีใครเข้าใจในความหมายทั้งคู่ แต่ทำไมเรื่องบทละครแรกได้รับการยอมรับว่าเป็นยอดแห่งบทละครรำที่มีการใช้คำที่สวยงาม ในขณะที่บทละครเรื่องหลังกลายเป็น “บทบ้า” ที่ใช้คำที่ไม่เป็นภาษา ทั้งที่บทละครทั้งสองเรื่อง “ผู้แต่ง” ต่างก็ “ตั้งใจ” ที่จะใช้ภาษาแบบเดียวกัน

เรายอมรับกันว่า “ราชสำนัก” ไม่เพียงเป็นผู้ครอบครองความเหนือกว่าในเรื่องของกำลังคน กำลังอาวุธ หรือทรัพย์สมบัติ ซึ่งเราสามารถพิสูจน์ได้ด้วยสายตาเท่านั้น สำหรับความเหนือกว่าที่ไม่สามารถพิสูจน์ด้วยการมองด้วยสายตาปรกติ ในเรื่องของการเป็นผู้ที่ครอบครอง “ความรู้” ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินว่า “อะไร” ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ปรกติหรือไม่ปรกติ ถ้าจะยกตัวอย่างที่เข้าใจได้ง่ายที่สุด การที่ทางราชการกำหนดให้ “ภาษากลาง” เป็นภาษาราชการ ในขณะที่ “ภาษาถิ่น” อื่นๆ ถูกทำให้ “ด้อยลง” จนไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งถ้าใช้คำที่ Michel Foucault ใช้สำหรับอธิบายเครื่องมือที่ใช้ในการตัดสินแบบนี้ก็คือ “วาทกรรม” โดยที่ “วาทกรรม” นี้เองเป็นเสมือนตัวเชื่อมระหว่าง “อำนาจ” และ “ความรู้” ซึ่งเป็นของที่ไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ใครก็ตามที่สามารถผลิต “วาทกรรม” และทำให้ “วาทกรรม” นั้นเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ ได้ ใครคนนั้นก็คือผู้ที่สามารถครอบครองอำนาจไปด้วย เหมือนอย่าง ที่ “ราชสำนัก” ได้พยายามสร้าง “วรรณกรรม” ในรูปแบบของตน เช่น การเชิดชูบุญญาบารมี หรือการสาปแช่งผู้ที่ไม่ภักดีต่อพระมหากษัตริย์ หรือแม้กระทั่งการที่ผู้ชายได้พยายามสอดแทรกความคิดที่ว่าผู้หญิงที่ “ดี” สำหรับตนควรมีลักษณะอย่างไรใน “วรรณกรรม” ที่เกี่ยวข้องกับ การสอนผู้หญิง “วรรณกรรม” จึงไม่ใช่เพียงภาพสะท้อนของยุคสมัย หรือความเป็นไปของสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ “ชนชั้น” หนึ่งใช้ในการจัดการกับอีกชนชั้นหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม “อำนาจ” ที่มีรากฐานจาก “วาทกรรม” ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ด้วยการใช้ ตา ดู หู ฟัง หรือใช้ร่างกายสัมผัสได้ เหมือนอย่าง “อำนาจ” ในรูปแบบปรกติที่เราคุ้นเคยและเข้าใจ เช่น อำนาจที่เกิดจากกระบอกปืน หรือปลายดาบ หรือแม้กระทั่ง “อำนาจ” ที่เกิดจากการรวมเป็นกลุ่ม เช่น พรรคการเมือง กลุ่มกบฏ แต่ “อำนาจวาทกรรม” นั้นแทรกอยู่ทุกแห่งหน โดยที่เราไม่รู้ตัว เช่น ทำไมเราถึงใช้ช้อนรับประทานอาหารโดยไม่ใช้ไขควง หรือเรายอมรับว่า พระพุทธเจ้าดี และบอกว่าองค์ลีลามรไมดี เช่นเดียวกับการที่จะบอกว่าใครคือคน “ปรกติ” หรือ

ใครคือ “คนบ้า” คนในสังคมเองก็ไม่รู้เหมือนกันว่าตัวเองทำมาถึงคิดเช่นนี้ เขา/เธอรู้เพียงแต่ว่า มี “มาตรฐาน” อันหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันของคนในสังคมนั้นเป็น “เครื่องมือ” ในการกำหนด และตัดสิน โดยที่เขา/เธอเองก็ไม่รู้ว่า “ใคร” เป็นผู้สร้าง “มาตรฐาน” นี้ขึ้นมา แต่ที่ทำให้เขา/เธอยอมรับก็เพราะว่าคนทั่วไปบอกว่าถ้าทำตามแล้วจะ “ถูกต้อง” และเป็น “ยอมรับ” ของผู้อื่นในสังคม

และสิ่งที่เกิดขึ้นกับ “วรรณกรรม” และ “คุณสุพรรณ” ก็คือความไม่สอดคล้องกับ “วาทกรรม” ซึ่งมีอำนาจ และกำเนิดขึ้นมาจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมในขณะนั้น โดยที่พฤติกรรมของคุณสุพรรณที่ต้องทำให้เธอถูกตัดสินว่า “บ้า” ก็คือ

- 1) สร้าง “วรรณกรรม” ที่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากวรรณกรรมในสมัยของเธอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้ภาษา หรือการดำเนินเรื่อง
- 2) การ “ริกร่วมห้อง” ซึ่งถือเป็นสิ่ง “ผิดปรกติ”
- 3) การสร้าง “วรรณกรรม” ที่ “ล้อเลียน” วรรณกรรมที่ไม่เพียงถือเป็น “แม่แบบ” แห่งวรรณกรรมในยุคสมัยนั้น แต่ยังเป็นงานสร้างที่ขึ้นโดย “พระมหากษัตริย์”

“ความผิดปรกติ” จาก “วาทกรรม” ที่มีอำนาจในขณะนั้นทำให้ท้ายที่สุดคุณสุพรรณถูกตัดสินว่า “บ้า” จนกลายเป็นที่ “น่าขบขัน” ของคนบางคน โดยเฉพาะสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งไม่เพียงเป็นตัวแทนของ “ราชสำนัก” และยังเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดของคนจำนวนมากในยุคสมัยต่อมา

คุณสุพรรณได้เสียชีวิตไปเป็นนานแล้วจึงไม่สามารถแก้ข้อกล่าวหาต่างๆ ที่เธอได้รับได้ “ภาพ” ของคุณสุพรรณที่ปรากฏต่อสายตาของคนในสังคมไทยยังคงคลุมเคลือ และไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจนได้ หลักฐานที่พอจะมีในเวลานี้ก็คือ ผลงานไม่กี่ชิ้นของเธอ อย่างไรก็ตามยังมีคนอื่นอีกหลายคนที่ได้ออกมาแก้ต่างให้แก่เธอ และผลงานของเธอว่าไม่เพียง “ไม่บ้า” เท่านั้น แต่ยังเป็น “มณี” แห่งแวดวงวรรณกรรมไทย นอกจากนี้ “ความแปลก” ที่ปรากฏอยู่ในผลงานของเธอยังสอดคล้องกับ “ความคิด” ที่กำลังเป็นที่ถกเถียงอยู่ในยุคสมัยปัจจุบันคือ “สภาวะหลังสมัยใหม่” (postmodernity) ซึ่งถือว่าเป็นยุคที่ยัง “ไม่มีความแน่ชัด” ในตัวเองเท่าไร

ในขณะที่มนุษย์สมัยใหม่ (the modern man) เคยชินอยู่กับเรื่องของการเดินไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ประวัติศาสตร์สำหรับพวกเขาเริ่มต้นจากศูนย์และก้าวออกไปอย่างไม่หยุดยั้งที่สุด โดยที่เป้าหมายของพวกเขาก็คือการสร้างความเป็นอมตะ (immortal) แม้ว่าตัวของเขาได้สิ้นชีวิตจากโลกนี้ไปแล้ว แต่ลูกหลานของพวกเขาก็ยังดำรงไว้ซึ่งการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งต่อไป

เสมือนหนึ่งว่าพวกเขาจะยังคงมีชีวิตอยู่ นักคิดแห่งสำนัก Chartres (Bernard de Chartres, John of Salisbury) ได้เคยให้ความคิดเห็นว่า คนโบราณนั้นเปรียบได้กับยักษ์ ความรู้ที่มีมานั้นยิ่งใหญ่ และเป็นรากฐานให้คนสมัยใหม่ โดยที่คนสมัยใหม่นั้นเปรียบได้กับคนแคระที่ยืนอยู่บนไหล่ของยักษ์ ทำให้สามารถเห็นหลายๆ สิ่งได้เหนือและกว้างไกลกว่า¹ แม้ว่ามนุษย์สมัยใหม่จะสามารถเห็นหลายๆ สิ่งในขณะที่กำลังยืนอยู่บนหัวไหล่ของยักษ์ (ที่นับวันจะสูงใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ) แต่สิ่งที่พวกเขาไม่เคยนึกถึงเลยก็คือ พวกเขาไม่เคยที่จะหันมามองดูตัวของพวกเขาเองเลย

วิทยาศาสตร์ซึ่งเปรียบได้กับพระเจ้าองค์ใหม่ได้นำพามวลมนุษย์หนทางใหม่ที่จะเอาชนะธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บซึ่งเคยคร่าชีวิตของคนในโลกนี้มาอย่างมากมายได้ถูกปราบลงอย่างราบคาบ การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ได้ทำให้ความสะดอกสบายในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่อย่างที่เราพยากรณ์คนใดในอดีตก็ไม่สามารถที่คาดเดาถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ในขณะเดียวกันกับที่มนุษย์กำลังเฉลิมฉลองกับความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งที่ได้เกิดขึ้น โรคภัยร้ายแรงชนิดใหม่ได้ทำลายชีวิตมนุษย์ไปจำนวนมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นโรคเอดส์ โรคหัวใจ โรค มะเร็ง หรือโรคมะเร็ง และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่มนุษย์กำลังภาคภูมิใจอยู่นั้นก็กำลังทำลายชีวิตของมนุษย์ด้วยกันเองมากกว่าที่สงครามครั้งใดในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ได้เคยจดบันทึกไว้

อย่างไรก็ตามเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนจะรู้สึกพึงพอใจกับสิ่งต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นกับพวกเขาสำหรับพวกเขาแล้วสังคมสมัยใหม่ (modern society) เปรียบได้กับรถบรรทุกที่บรรทุกสิ่งต่างๆ อย่างเกินกำลัง และไม่สามารถที่จะควบคุมทิศทางได้อีกต่อไปแล้ว สิ่งที่เราพยากรณ์ก็คือการที่จะหาทางที่จะหยุดยั้งไม่ให้รถบรรทุกคันนี้แล่นต่อไปอีก เนื่องจากพวกเขาก็ไม่รู้ว่าอีกนานแค่ไหนรถบรรทุกน้ำหนักเกินคันนี้จะแล่นไปชนกับสิ่งกีดขวางข้างหน้าจนพลิกคว่ำไป

ฝูงชนผู้ซึ่งกำลังแสวงหาการหยุดพักจากการเดินทางยาวไกล และยาวนาน หรือพวกหลังสมัยใหม่ (the postmodern) ไม่รู้สึกสนุกสนานกับความเครียดที่กำลังเกิดจากความก้าวหน้าอย่างทุกวันนี้ สิ่งที่เราต้องการก็คือ การที่สามารถเล่น (play) ไปกับทุกๆ สิ่งอย่างสนุกสนาน เหมือนกับเด็กๆ อย่างไรก็ตามสิ่งที่พวกเขาปรารถนาอย่างมากที่สุดก็คือ “การหัวเราะเยาะ” ให้

¹ โปรดดู Tilo Schabert. Modernity and History I : What is Modernity? แปลขยายความ และเรียบเรียงโดย ไชยันต์ ไชยพร เอกสารประกอบการสอนนิสิตปริญญาโท ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พฤศจิกายน 2536. (อัดสำเนา) หน้า 3.

กับความมัวเมา และไหลหลงที่มนุษย์สมัยใหม่มีให้กับสังคมสมัยใหม่ และก็น่าจะเป็นจุดมุ่งหมายเดียวกันกับสิ่งที่คุณสุวรรณได้เคยกระทำมาแล้ว

นิธิ เอียวศรีวงศ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “. . . ตลกในทุกวัฒนธรรมนั้นเป็นปรัชญาชีวิตตามโลกทัศน์ของคนในวัฒนธรรมนั้น และเพราะเป็นปรัชญาชีวิตจึงมีคุณค่าซึ่งอาจชื่นชมกันได้จำกัดเฉพาะในวัฒนธรรมนั้น ยากที่คนในวัฒนธรรมอื่นจะสามารถชื่นชมได้ถนัด เว้นแต่คนที่คุ้นเคยและรู้จักอีกวัฒนธรรมหนึ่งอย่างดีเท่านั้น”² อย่างไรก็ตามไม่ใช่ว่าจะไม่มีทางที่คนที่มีความแตกต่างในวัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่จะสามารถหัวเราะในเรื่องเดียวกันไม่ได้ เรื่องดังกล่าวที่ว่ามักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “สันดานดิบ” ของมนุษย์ซึ่งถูกปกปิดอยู่ด้วยศีลธรรมจรรยา(ที่ถือว่า)ดีงามนั่นเอง เรื่องพวกนี้ก็คือ เรื่องที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง เช่น การผายลม การเรอ เรื่องเพศ ความเห็นแก่ตัว ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นตลกชาติไหน ๆ ก็ตามถ้านามุขที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาใช้ คนที่ดู หรือรับฟังมักจะหัวเราะไปกับมุขที่พวกเขานำมาใช้

ในเรื่องพระมะเหลเถไถ คุณสุวรรณสร้างให้ตัวละครสำคัญๆ ในเรื่องให้แต่ละตัวเป็นภาพสะท้อนโลกมนุษย์อย่างที่เป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการติดเหล้า บ้าผู้หญิง ไม่รักนวลสงวนตัว ฯลฯ ในขณะที่บทละครหลายๆ เรื่องของไทยมักจะเน้นแต่เรื่องการเป็นมนุษย์ซึ่งมีความเหนือมนุษย์ของตัวเองในเรื่อง ความไม่แน่ชัดของการใช้ภาษาในเรื่องเองก็สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนที่เกิดขึ้นในการใช้ภาษา ซึ่งนำไปสู่เรื่องของความไม่มั่นคงในเรื่องของความเป็นจริงอันเป็นนิรันดร์ (truth) เนื่องจาก “ภาษา” นี้เองเป็น “พาหนะ” ซึ่งนำความจริงอันนิรันดร์ที่ถูกค้นพบโดยนักปราชญ์ นักวิทยาศาสตร์ หรือใครสักคนถ่ายทอดให้มนุษย์คนอื่นๆ ได้รับความรู้ และสามารถที่จะทำความเข้าใจ แต่ในเมื่อตัวของ “พาหนะ” นั้นยังไม่ชัดเจนในตัวของมันเองแล้ว จะสามารถถ่ายทอดความจริงนั้นไปสู่คนอื่นๆ ได้อย่างไร

ในขณะที่เดียวกันอุณรุทธร้อยเรื่องก็เป็นสิ่งที่มาตอกย้ำถึงความไม่มั่นคงของความจริงอันนิรันดร์มากยิ่งขึ้น ตัวละครต่างๆ ที่มีอยู่อย่างมากมายในเรื่องนี้ต่างมีบทบาทของตนเองอยู่ในเรื่องเดิมของตน ไม่ว่าจะเป็น อุณรุท ชาละวัน กากิ คาวิ อีเหนา ฯลฯ แต่ละตัวละครต่างเป็นพระเอก นางเอก หรือผู้ร้ายในเรื่องของตนด้วยกันทั้งสิ้น แต่เมื่อมาปรากฏตัวอยู่ในเรื่องนี้บทบาทที่เคยเป็นก็อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น จากพระเอกมาเป็นผู้ร้าย จากผู้ร้ายมาเป็นพระเอก หรือบางตัวอาจเปลี่ยนเพศไปเลยก็ได้ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึง “ความไม่จริงแท้” ที่ปรากฏอยู่ในโลกที่เราอาศัยอยู่ ความจริงสามารถที่จะเปลี่ยนไปได้ตามกาลเทศะที่ความจริงนั้นปรากฏอยู่ หรือจะบอกว่าการความจริงนั้นเป็นเรื่องที่ว่าใครเป็นผู้บอกกว่าจริงด้วย เช่น ความจริงของคุณสุวรรณ ความจริง

² นิธิ เอียวศรีวงศ์, “ตลกไทยๆ,” ศิลปวัฒนธรรม 17 (กรกฎาคม 2539) : 86.

ของจิตร ภูมิศักดิ์ หรือจะเป็นความจริงของใครก็ตามแต่ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่า “ความจริง” แต่ละอันมีความเท่าเทียมกันอยู่ในตัว แต่ก็ขึ้นอยู่กับว่าความจริงนั้นถูกครอบครอง โดยใคร คน ๆ นี้มีสถานะอย่างไรในสังคม ถ้าเป็นความจริงของอาจารย์กับนักเรียน ความจริงของอาจารย์ย่อมมีสถานะภาพที่เหนือกว่า ซึ่งอาจจะไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้

สรุปสุดท้าย ทั้งผู้เขียน ผู้อ่าน คุณสุวรรณ สมเด็จพระยาตำราภิรมย์ หรือใครก็ตามแต่ ทั้งหมดล้วนแต่พยายามที่จะเป็นผู้ที่มีอำนาจด้วยกันทั้งสิ้น ดังที่ Nietzsche ได้นำเสนอในเรื่อง “เจตนารมณ์แห่งอำนาจ” (Will to power) โดย “อำนาจ” ที่แต่ละคนอยากจะทำครอบครองอาจจะไม่ใช่เพียงการมีพลังกำลังทางกายมหาศาล หรือการเป็นนายกรัฐมนตรี แต่เป็นเรื่องของการที่จะเป็น “ผู้ครอบครองความจริง” และสามารถชี้แจงชัดเจนว่า “ผู้อื่นผิด และข้าถูก”